

BARANYAI MARTIN

A SZOMBATHELYI PÜSPÖKI PALOTÁRÓL A SZILY JÁNOS EGYHÁZMEGYEI GYŰJTEMÉNY ÉS LÁTOGATÓKÖZPONT BEMUTATÁSA

T1777. február 17-én Mária Terézia királynő megalapította a szombathelyi püspökséget, az új egyházmegye élére pedig felsőszopori Szily Jánost nevezte ki. A püspöki palota 1778 és 1783 között épült Melchior Hefele tervei szerint késő barokk stílusban. A kétemeletes épület középrizalitját erkély emeli ki, melyet négy oszlop tart. A koronázó párkány attikájában az építkezést megörökítő felirat olvasható, fölötte Szily János címerével, mellette a négy sarkalatos erény megszemélyesítésével. A homlokzathoz déli oldalon fal csatlakozik, amely a püspöki palota kertjét határolja, mélyedéseiben üzleteknek adva helyet.

SALA TERRENA

IA barokk palotákban a kertre nyíló, földszinti terem a felüdülést, hűtözést szolgálta. Ebben az esetben azonban még egy funkciója volt, mivel Szily János püspök itt állította ki az általa helyben összegyűjtött antik, római köveket, így a terem az első régészeti múzeummá vált Magyarországon. Stephan Dorffmaister freskói (1784) a rövidebb falakon Neptunuszt és a Földanyát ábrázolják jelképes kísérőikkel, római istenségekkel, valamint a négy évszak allegóriájával. A római romokat, mint például Titus diadalívét, Giovanni Battista Piranesi rézkarcai nyomán festette, a teremben ma is látható, savariai faragott köveket pedig léptékarányosan örökítette meg Dorffmaister. Az atlaszok hordozta boltívsor, a kék ég felé nyitott mennyezet a virágfüzért tartó, lebegő puttókkal kellemesen ötvözi a komolyságot a vidámsággal.

Sala Terrena

BOLDOG BRENNER JÁNOS (1931–1957)

EMLÉKKIÁLLÍTÁS

¶ A Szombathelyen született Brenner Jánost 1955. június 19-én szentelték pappá; ezt követően a Szentgotthárd közelében fekvő Rábakathelyen lett káplán. Papi hivatásának buzgó gyakorlása miatt sok fenyegetést kapott, de nem hagyta el szolgálati helyét. 1957. december 15-én éjjel beteghez hívták a szomszédos Zsida faluba. Az oda vezető úton, az erdőben, máig ismeretlenek megtámadták, és 32 késszúrással megölték. A vértanú Brenner Jánost élete és tanúságtétele alapján a papi életszentség példájának tarthatjuk, ezt erősítette meg a Szentszék határozata, amely a boldogok közé emelte őt (2018. május 1.). A kiállítás személyes tárgyainak, dokumentumainak segítségével mutatja be életet gyermekkorától egészen haláláig. A kiállítás anyagát testvére, Brenner József nagyprepost úr bocsátotta rendelkezésünkre.

A DÍSZTEREM

¶ A kétszintes nagyterem pilaszterek tagolta falát márványutánzatú festés borítja. A földszinti grisaille jelenetek az antik Szombathely múltját elevenítik fel: *Claudius császár megalapítja Savariát* (Kr. u. 1. század közepe); *A pannon legiók Carnuntumban császárrá választják Septimius Severust* (Kr. u. 193); *Constantius Chlorus császár győzelmet ül Savaria városában* (Kr. u. 300) és *Attila hun fejedelem hadainak átvonulása* (Kr. u. 453). A harmadik jeleneten fölfedezhető Franz Anton Maulbertsch (1724–1796) szignója, aki segédeivel együtt a szekciókat festette. A mennyezet a kereszténység eljövételének allegorikus ábrázolásait láthatjuk: *A cumaei szibilla álma* (Vergilius IV. eclogájá nyomán); *Szűz Mária elhozza az aranykorszakot*; *A négy kontinens (A kereszténység elterjedése az egész világon)*, valamint *A keresztény Szombathely allegóriája (toursi Szent Márton és Szent Quirinus püspökök az Egyház trónusánál)*. A mennyezet középpontjában az Isteni Gondviselés látható, felhőkön ülve, alatta az Ó- és Újtestamentum jelképes nőalakjai, jobbról

A díszterem

A díszterem

A metszetterem

A terem berendezéséből a mázas cserépkályhák egykorúak, pozsonyi mesterek alkotásai, a többi bútor Mikes János püspök hagyatékából való. A bőrből készült spanyolfal Cordobából származik, a késő reneszánsz szekrény egykor a velencei Morosini család tulajdonát képezte.

Kronosz, az idő szárnyas istene kaszával, lent a Hírnév (Fáma), harsonával. A terem berendezéséből a mázas cserépkályhák egykorúak, pozsonyi mesterek alkotásai, a többi bútor Mikes János püspök (1911–1935) hagyatékából való. A bőrből készült spanyolfal Cordobából származik, a késő reneszánsz szekrény egykor a velencei Morosini család tulajdonát képezte.

A METSZETTEREM

¶ A püspöki kertre néző kabinet egykor Szily János püspök magánlakosztályának volt a része; falburkolatát a palota építész, Melchior Hefele tervezte. Giovanni Battista Piranesi és fia, Francesco rézkarcai az antik és a barokk Róma műemlékeit varázsolják elénk, emlékeztetve Szily püspök római tanulmányainak idejére. Mellettük több mitológiai vagy bibliai témájú lapot is fölfedezhetünk, amelyek itáliai és németalföldi mesterek művei nyomán készültek, jelezve, hogy a rézmet-szet egykor népszerű reprodukciós eljárás volt.

SZENT PÁL TEREM

¶ A különleges terem falburkolatába foglalt nagyméretű vászon pannók Szent Pál apostol életéből merítik témájukat. Mesterrük Stephan Dorffmaister, akinek szignóját a tengeri vihart ábrázoló jeleneten fedezhetjük fel (1783). Mivel II. József türelmi rendelete (1782) számos tekintetben korlátozta a katolikus egyházat, Szily János püspök valószínűleg a méltóság-teljes helytállás jelképeként kívánta bemutatni az apostol életútját: Pál apostol cezárai kihallgatása, Hajótörés Máltánál,

Szent Pál Terem

A püspöki magánkönyvtár

A püspöki magánkápolna

A pogány könyvek elégetése Efezusban, Búcsú a milétoszi egyház-közösségtől, Szent Pál prédikációja Athénban, Szent Pált kígyómarás éri Máltán, Szent Pál és Barnabás lisztai csodatétele.

- ¶ A gazdag berendezés több darabja (így a mázas cserépkályha, az intarziás térdeplő vagy a pozsonyi asztali óra) is a 18. század végén készült.

A PÜSPÖKI MAGÁNKÖNYVTÁR

- ¶ A Mikes János püspök által 1927-ben kialakított terem mennyezetét Mária Terézia királynő, Szily János püspök, Mikes János püspök és a fiatal Habsburg Ottó portréja díszíti. A stukkó arc képeket készítő szobrász, Mayer Sándor a mestere a szerpentinbetétekkel díszített csillárnak is. A 18. századi szürkemárvány kandallót az erdélyi Zaboláról, családjának kastélyából hozatta a püspök, az előtte álló réz szikrafogókat ugyanakkor indiai útján vásárolta. A metszetkabinet irányába vezető rejtett ajtó ápolcain könyvgerincek sorakoznak, amelyeken olykor titokzatos, olykor mulatságos címekeket olvashat a látogató. Figyelmünket nem kerülheti el az asztalra helyezett ukrán nyelvű evangélium, gazdag rézborításával és a polcok mellett álló, összecsucskható, kerekeken gördülő létra sem.

A PÜSPÖKI MAGÁNKÁPOLNA

- ¶ A kápolna falát meleg színharmóniákban pompázó műmárványozás és gazdag aranyozás teszi ünnepélyessé. A mennyezetet eredetileg Maulbertsch festette volna ki, ám az végül a művész halála miatt egészen 1893-ig üresen állt, ekkor készítette Reiszig Adolf az *Angyali üdvözet* ma látható jelenetét. Az oltárfal csodálatos alabástrom *Crucifixusa* a bécsi Johann Georg Dorffmaister (1736–1786) alkotása. Alatta a *Landshuti Mária kegyképe* finom apácamunka, polionhímzésű keretben. A kagylós fülkében álló hatalmas trónust Mikes püspök Nápolyból hozatta, a trónszék két oldalán álló pásztorbotok ma is hirdetik a szombathelyi püspökök méltóságát.

Püspöki palota

Szilárdfy Zoltán állandó kiállításának megnyitóján a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeumban, 2010
Lakata Pál felvétele